

Συνέδριο

για τα 40 χρόνια της

Ένωσης

Φιλολόγων

Νομού

Ηρακλείου

1979-2019

Ερευνώντας
το Πολιτιστικό
Πρόσωπο του
Μεταπολεμικού
Ηρακλείου

17-19
Απριλίου 2019

Πολιτιστικό
Κέντρο Ηρακλείου

<https://synedrio-efni.webnode.gr>

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΕΦΝΗ

ΤΕΤΑΡΤΗ 17 ΑΠΡΙΛΙΟΥ - ΑΠΟΓΕΥΜΑ

18:30 - 21:00

Εκδήλωση για τα 40 χρόνια της Ε.Φ.Ν.Η.
ΕΝΑΡΞΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΠΕΜΠΤΗ 18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ – ΠΡΩΙ

Α΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ - ΩΡΑ: 10:00 - 13:00 (Προεδρία: Λίζα Σκλάβου)

1. ΣΑΝΟΥΔΑΚΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ: *Το Βιβλιοπωλείο του Στέλιου Χαλκιαδάκη, ως λογοτεχνικός και εκδοτικός χώρος του Ηρακλείου.*

Το βιβλιοπωλείο του Στέλιου Χαλκιαδάκη βρισκόταν στην οδό Έβανς 29, στο Ηράκλειο. Ο ιδρυτής του γεννήθηκε στις Ατσιπάδες Ρεθύμνου το 1926 και σπούδασε στην Παιδαγωγική Ακαδημία Ηρακλείου το 1943-1945. Αν και έλαβε το πτυχίο του, συνελήφθη την περίοδο του Εμφυλίου ως μέλος του ΕΑΜ την Κατοχή και ως χαρακτηρισμένος δεν διορίστηκε.

Αφού εργάστηκε ένα χρόνο στο βιβλιοπωλείο του αδερφού του Γιάννη στο Ρέθυμνο, το 1952 άνοιξε βιβλιοχαρτοπωλείο στην οδό Έβανς 26 στο Ηράκλειο και το 1957 στην Έβανς 29, διακινώντας άμεσα τα βιβλία από τους εκδότες των Αθηνών και διαθέτοντας τα σχολικά βιβλία. Παράλληλα οργάνωσε και Τυπογραφείο για έντυπα και βιβλία. Το 1972 ίδρυσε υποκατάστημα στην Αθήνα, στην οδό Σουλτάνη 8, αργότερα στην οδό Θεμιστοκλέους και ταυτόχρονα εκδοτικό οίκο με την επωνυμία «Κνωσός».

Ο χώρος, ιδιαίτερα του βιβλιοπωλείου στην οδό Έβανς 29, υπήρξε κατ' αρχήν χώρος έκδοσης βιβλίων της Βικελαίας Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ηρακλείου, όπως ήταν οι μεταφράσεις του Τουρκικού Αρχείου Ηρακλείου, του Νίκου Σταυρινίδη και άλλων συγγραφέων. Ως σημείο συνάντησης προοδευτικών και αντιστασιακών, την περίοδο της Επταετίας, συμπεριελήφθη στον πίνακα απαγόρευσης για τους δημοσίους υπαλλήλους. Με τον εκδοτικό οίκο άρχισε να εκδίδει επιστημονικά βιβλία, βιβλία καθηγητών, λογοτεχνικών. Στο βιβλιοπωλείο σύχναζαν δεκάδες συγγραφείς και λογοτέχνες καθώς αποτέλεσε και χώρο συνάντησης και επικοινωνίας τους.

Ο ίδιος, όντας για χρόνια Πρόεδρος των Βιβλιοπωλών Ηρακλείου και για δώδεκα χρόνια Πρόεδρος της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Εκδοτών Βιβλιοπωλών, διοργάνωσε εκθέσεις βιβλίων στο Ηράκλειο και την Αθήνα, πρωθώντας τα βιβλία και των Κρητών συγγραφέων, καθιερώνοντας και το ISBN στα βιβλία.

Το 1995 συνταξιοδοτήθηκε και έκλεισε το βιβλιοπωλείο, ένα χώρο προόδου και παραγωγής πολιτισμού.

2. ΨΑΡΟΥΛΑΚΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑ: *Εφημερίδα "Η ΤΟΛΜΗ" (1984-2011), η συμβολή της στην πνευματική, πολιτισμική κίνηση του Ηρακλείου.*

Η καθημερινή Παγκρήτια εφημερίδα «Η Τόλημ», ιδρύθηκε από τον δημοσιογράφο Νικόλαο Βιδάκη στο Ηράκλειο στα μέσα της δεκαετίας του '80. Η νέα εφημερίδα, ειδησεογραφική και πολιτική κατά βάση, είχε άποψη που την εξέφραζε μέσα από τον πολιτικό, δραστικό της λόγο. Μέσα από τις σελίδες της, την ενημέρωση, τα ρεπορτάζ, τις έρευνες, την περιγραφή των γεγονότων, τις αναλύσεις και την αρθρογραφία της καταγράφεται μια ολόκληρη εποχή.

Παράλληλα, όμως, με τον πολιτικό και κοινωνικό της χαρακτήρα, η «ΤΟΛΜΗ», με πρωτοβουλία του ιδρυτή αλλά και των συντελεστών, δημοσιογράφων και συνεργατών της, έδωσε έμφαση και στον πολιτισμό. Ήταν η πρώτη εφημερίδα που καθιέρωσε σελίδες και στήλες πολιτιστικού ή λογοτεχνικού ενδιαφέροντος. Μέσα από το καθημερινό πολιτιστικό της ένθετο, παρουσιάζεται σχολιασμένη η πολιτιστική κίνηση και δραστηριότητα. Ειδικές θεματικές εκδόσεις και πολυσέλιδα αφιερώματα πάνω σε θέματα σχετικά με την Κρήτη και τον κόσμο της, την ιστορία και τον πολιτισμό της, κυκλοφορούσαν ως ένθετα, αναδεικνύοντας τον πλούτο του τόπου και όσους τον υπηρετούσαν. Ανάμεσά τους τα εορταστικά αφιερώματα, με πρωτότυπα κείμενα ανθρώπων της τέχνης, των γραμμάτων, της επιστήμης, της πολιτικής, κυρίως από

το Ηράκλειο και την Κρήτη.

Σε μία περίοδο που τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ήταν ανύπαρκτα η «Τόλμη», από τις δημοφιλέστερες εφημερίδες του Ηρακλείου και από τις πλέον σοβαρές και έγκυρες της Κρήτης, για τρεις δεκαετίες, από την ίδρυσή της μέχρι τον Φεβρουάριο του 2011, σπότη και ανέστειλε οριστικά την κυκλοφορία της, αποτέλεσε βήμα έκφρασης ενεργών πολιτών, κυρίως νέων, με περιστασιακές ή τακτικές συνεργασίες μέσα από τις σελίδες της, καθιστώντας την φυτώριο πολιτικού, κοινωνικού και πολιτιστικού προβληματισμού.

Σήμερα το πλήρες αρχείο της, αποτελούμενο από 7.851 ημερήσια φύλλα, βιβλιοδετημένα σε 168 τόμους, ανά έτος αρχικά κι έπειτα ανά τρίμηνο και ανά μήνα, δωρεά του τελευταίου ιδιοκτήτη της Σπύρου Καλλέργη, βρίσκεται στη Δημόσια Βιβλιοθήκη Μαλεβουζίου.

3. ΡΟΥΣΣΟΥ ΒΑΡΒΑΡΑ: *Για τη λέξη “επιστροφή” και για τη λέξη “σπίτι”»: το Ηράκλειο ως τόπος αναφοράς στα διηγήματα της Νίκης Τρουλλινού.*

Η έννοια του τόπου αποτελεί μια κεντρική συνιστώσα στη διηγηματογραφία της Νίκης Τρουλλινού. Η Κρήτη, τα Χανιά και το Ηράκλειο εμφανίζονται πολύ συχνά ρητά ή άρηπτα. Το Ηράκλειο ανάμεσα σε όλα τα τοπικά στοιχεία δεν συνιστά μόνον το σκηνικό χώρο όπου εκτυλίσσεται η ιστορία και κινούνται οι χαρακτήρες αλλά ο τόπος - σημείο εκκίνησης και επιστροφής, που συχνά ταυτίζεται με την έννοια «σπίτι».

Με άξονα κυρίως το Ηράκλειο, αλλά και με αναφορές και συνάψεις με τους λοιπούς χώρους της Κρήτης όπου κινεί τις ιστορίες της η συγγραφέας, η ανακοίνωση θα διερευνήσει τη σύνδεση των σημάνσεων της πόλης του Ηρακλείου με την ιστορική συνθήκη, μια άλλη σημαντική παράμετρος της διηγηματογραφίας της Τρουλλινού. Τι σημαίνει το Ηράκλειο ως «επιστροφή» και «σπίτι»; Ποια σημεία, κυριολεκτικά και μεταφορικά, της πόλης παρουσιάζονται; Πώς αποτυπώνονται οι αλλαγές της πόλης και των τόπων και πώς αυτές επιδρούν στην ψυχοσύνθεση των χαρακτήρων;

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

4. ΔΗΜΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠΥΡΟΣ: *Πολιτισμός, ψυχαγωγία, φιλανθρωπία και «ανάπτυξη». Η αναβίωση μορφών αστικής κοινωνικότητας στην πόλη του Ηρακλείου, 1945-1955.*

Στο κείμενο αυτό εξετάζω τη δημιουργία από το 1945 μέχρι και το 1955 στην πόλη του Ηρακλείου μιας σειράς πολιτιστικών, ψυχαγωγικών, φιλανθρωπικών συλλόγων και σωματείων. Η δημιουργία των σωματείων και των συλλόγων αυτών επαναφέρει στο προσκήνιο της δημόσιας ζωής μορφές αστικής κοινωνικότητας των ανώτερων στρωμάτων της πόλης που είχαν διακοπεί ή εμποδιστεί στη διάρκεια της πολεμικής περιόδου. Τα σωματεία αυτά ακολουθώντας το παράδειγμα των αντίστοιχων προπολεμικών επιχειρούν να αναδειχτούν σε φορείς διαχείρισης της πολιτιστικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς της περιοχής και συνεπώς να παρέμβουν στη διαμόρφωση της τοπικής «ταυτότητας» και στις «αναπαραστάσεις» αυτής. Υποθέτω ότι η δημιουργία και η δράση των συλλόγων και σωματείων της πόλης του Ηρακλείου δεν εξαντλείται απλά στη διαχείριση των τοπικών πολιτιστικών και συμβολικών πόρων. Αντίθετα και με αφετηρία τον προαναφερθέντα ρόλο τους επιχειρούν να παρέμβουν και να επηρεάσουν ευρύτερες διαδικασίες όπως είναι η πολεοδομική ανοικοδόμηση, η οικονομική ανασυγκρότηση της περιοχής και η επαναθεμελίωση των κοινωνικών ιεραρχιών της περιοχής που έχουν πληγεί σοβαρά στη διάρκεια της κατοχής και της κοινωνικής – πολιτικής αναταραχής που ακολουθεί την απελευθέρωση της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό υποστηρίζω ότι η «αναβίωση» μορφών κοινωνικότητας στο μεταπολεμικό Ηράκλειο από μέλη της ανώτερης τάξης της τοπικής κοινωνίας αποτελεί συνιστάμενη διαδικασία σε τρία επίπεδα: σε αυτό των οικονομικών λειτουργιών της πόλης, στο επίπεδο της κοινωνικής συνοχής και σε αυτό της ιδεολογικής ηγεμονίας.

5. ΜΟΣΧΙΔΟΥ ΑΛΚΙΝΟΗ: *Η προβολή της ταινίας ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ στο Ηράκλειο και στην Ελλάδα.*

Στα τέλη της δεκαετίας του '80 το μυθιστόρημα του Ηρακλειώτη Νίκου Καζαντζάκη μεταφέρθηκε στον κινηματογράφο από τον βραβευμένο με Όσκαρ σκηνοθέτη Μάρτιν Σκορτσέζε. Η Γιουλιέβερσλ δέχτηκε να αναλάβει την παραγωγή του συγκεκριμένου φιλμ. Αυτό που δεν προέβλεψε ο Σκορτσέζε αλλά ούτε και οι υπεύθυνοι της παραγωγής είναι η έκταση των αντιδράσεων που προκάλεσε η προβολή της ταινίας. Κατά τη γνώμη μου οι υπεύθυνοι μάρκετινγκ της

εταιρίες παραγωγής ενδεχομένως να πίστεψαν πως οι επικείμενες αντιδράσεις θα έφεραν εισιτήρια, αλλά δεν προέβλεψαν τις διαστάσεις που πήραν. Οι αντιδράσεις στην Ελλάδα ήταν οι αναμενόμενες. Ήδη από τον Αύγουστο η Ιερά Σύνοδος είχε κάνει σαφές στους αρμόδιους υπουργούς πως δε θέλει την προβολή.

Στη γενέτειρα του Νίκου Καζαντζάκη στο Ηράκλειο Κρήτης η ταινία δεν προβλήθηκε ποτέ. Μολοντί ο τύπος τάσσεται από την αρχή με το μέρος του λαμπρού λογοτέχνη και κατά τις λογοκρισίες, ωστόσο η τοπική εκκλησία έδειξε τις δυνάμεις της πριν καν κάποιος αιθουσάρχης του Ηρακλείου σκεφτεί να προβάλει την ταινία. Οι αίθουσες των κινηματογράφων στο Ηράκλειο τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο ήταν έξι, οι ΠΑΛΛΑΣ, STUDIO, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΚΡΟΝΟΣ, ΟΛΥΜΠΙΑ, ΟΡΦΕΑΣ, ΑΣΤΟΡΙΑ και μέχρι ν' απαγορευτεί η ταινία με απόφαση δικαστηρίου στις 17-11-1988 δεν παίχτηκε πουθενά. Η πρώτη αντίδραση για την ταινία προήλθε από τον «Ιερό Σύνδεσμο Εφημερίων Γορτύνης Κρήτης» με έδρα την Καλυβιανή που εξέδωσε ανακοίνωση στην οποία καταδικάζει την ταινία. Μάλιστα, τα μέλη του Συνδέσμου φρόντισαν να στείλουν την ανακοίνωση στους υπουργούς Παιδείας, Προεδρίας, στον πρόεδρο της Βουλής, στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, στον Άρειο Πάγο, στην Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Κρήτης.

Στόχος της εισήγησης είναι ν' αποδείξει πως η τέχνη έγινε αντικείμενο εκμετάλλευσης από την πολιτική. Η τέχνη και η πολιτική έχουν σχέση αμφίδρομη, όμως η τέχνη σπάνια εκμεταλλεύεται προς όφελός της την πολιτική –μόνο εμπνέεται– ενώ η πολιτική όταν εκμεταλλεύεται την τέχνη γίνεται για σκοπούς κάλυψης σκανδάλων. Ο κινηματογράφος τη δεκαετία του '80 ήταν ακόμα η τέχνη που συγκέντρωνε γύρω του εκπροσώπους απ' όλα τα κοινωνικά στρώματα, οπότε ήταν αυτός που «ενέπνευσε» την παραπάνω αντιμετώπιση. Ως πηγές χρησιμοποιούνται οι εφημερίδες της εποχής. Συγκεκριμένα από το Ηράκλειο η Τόλημ, η Πατρίς, η Μεσόγειος, Πανελλαδικά η Καθημερινή, η Ελευθεροτυπία, ο Ελεύθερος Τύπος, ο Ριζοπάστης, η Απογευματινή, τα Νέα, ο Ορθόδοξος Τύπος

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΠΕΜΠΤΗ 18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ – ΑΠΟΓΕΥΜΑ

Β΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ – Ώρα: 18:30 -20:30 (Προεδρία: Αθανασία Ψαρουλάκη)

1. ΣΦΑΚΙΩΤΑΚΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ: *Η Ένωση Φιλολόγων Ν. Ηρακλείου. Η δράση της κατά τα έτη 1979-1996.*

Η ΕΦΝΗ ιδρύθηκε το 1979 και φέτος γιορτάζει τα 40 της χρόνια. Με αφορμή την επέτειο αυτή θα γίνει μια αναδρομή στην πορεία της Ένωσης στα πρώτα 17 χρόνια της δράσης της. Χρησιμοποιώντας ως βασική πηγή τα πρακτικά των Δ.Σ. της Ένωσης, η ανακοίνωση θα προσπαθήσει να σκιαγραφήσει τη δράση του επιστημονικού-συλλογικού οργάνου των φιλόλογων του Ηρακλείου. Θα παρουσιαστούν στοιχεία για την ίδρυση της Ε.Φ.Ν.Η, τις συνθήκες ίδρυσής της και τις ανάγκες των μελών της που η Ένωση κλήθηκε να καλύψει.

Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν στοιχεία για τα Δ.Σ. της Ένωσης και τις εκλογικές διαδικασίες, καθώς και στατιστικά στοιχεία για τα μέλη της. Θα αναφερθούν τα διαχρονικά προβλήματα στέγασης και χρηματοδότησης της Ε.Φ.Ν.Η. καθώς και οι προτάσεις για την επίλυση των προβλημάτων αυτών. Παρ' όλες τις οικονομικές δυσπραγίες της Ένωσης, η δραστηριότητά της ήταν και είναι πολλαπλή και εντοπίζεται σε τρεις βασικούς άξονες. Η Ε.Φ.Ν.Η. προτείνει και οργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις που αφορούν διαφορετικές μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης. Κατά καιρούς έχουν οργανωθεί από παρουσιάσεις βιβλίων και θεατρικές παραστάσεις μέχρι μουσικές και κινηματογραφικές εκδηλώσεις με στόχο πάντα την κατάθεση πολιτιστικών προτάσεων στο κοινό της πόλης. Η Ε.Φ.Ν.Η. ήταν πάντα κοντά στις «επαγγελματικές» ανάγκες των μελών της και προσπαθούσε να ενημερώσει το κοινό της για τις αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα και για τις εξελίξεις στους επιστημονικούς κλάδους που την αφορούν. Τέλος, η Ένωση έχει να επιδείξει αρκετές εκδοτικές προσπάθειες που πάντα είχαν στόχο να δώσουν βήμα έκφρασης στις επιστημονικές αναζητήσεις αλλά και στο λογοτεχνικό ταλέντο των μελών της.

Η παρουσίαση των πρώτων χρόνων της λειτουργίας της Ε.Φ.Ν.Η. θα μας οδηγήσει σε συγκρίσεις και κρίσεις για το παρόν και το μέλλον της, αναλογιζόμενοι αν και κατά πόσο εκπλήρωσε τις προσδοκίες των ιδρυτικών της μελών.

2. ΚΑΝΑΚΗΣ ΚΩΣΤΗΣ: *Μουσείο Ιατρικής Κρήτης (1995-2019): Ένα ακαδημαϊκό μουσείο με επίκεντρο τον άνθρωπο και τις επιστήμες υγείας.*

Το 1995, μια ομάδα κυρίως υγειονομικών προχώρησαν στην ίδρυση του Μορφωτικού Συλλόγου Επιστημών Υγείας του Πανεπιστημίου Κρήτης (Μ.Σ.Ε.Υ.). Οι ιδρυτές του συλλόγου αυτού έθεσαν ως προγραμματικούς τους στόχους τη

μελέτη της ιστορικής εξέλιξης των επιστημών υγείας, την ανάπτυξη του πολιτισμού και των τεχνών και τη συγκέντρωση και διαφύλαξη αντικειμένων που σχετίζονται με τις επιστήμες της υγείας. Για την πραγμάτωση των παραπάνω στόχων, προκρίθηκε η προώθηση τριών δράσεων: της δημιουργίας Βιβλιοθήκης γενικής παιδείας, της οργάνωσης εκπαιδευτικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων και κυρίως, της ίδρυσης ενός μουσείου επιστημών υγείας.

Το Μουσείο Ιατρικής Κρήτης, που πρόκειται για τη μετεξέλιξη της αρχικής ιδέας, αποτελεί αυτή τη στιγμή ένα από τα τέσσερα μουσεία του Πανεπιστημίου Κρήτης. Το 2014, μετά από επίμονες και επίμονες προσπάθειες, το μουσείο απέκτησε δικό του χώρο εντός της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης και 2016 αναγνωρίστηκε επισήμως σε ακαδημαϊκή μονάδα της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Οι συλλογές του μουσείου σήμερα περιλαμβάνουν αφενός εκατοντάδες αντικείμενα του 19ου και 20ου αιώνα, όπως ιατρικά και χειρουργικά εργαλεία, παλαιά ιατρικά μηχανήματα, φαρμακευτικά σκεύη ιστορικής σημασίας και διαφόρων ειδών φιαλίδια με ιστορικής σημασίας φαρμακευτικά σκευάσματα και αφετέρου πλούσιο αρχαιολογικό υλικό, όπως ιστορικά ιατρικά βιβλία και περιοδικά, διπλώματα ιατρών, άδειες άσκησης του ιατρικού επαγγέλματος και φωτογραφικό υλικό. Η μόνιμη συλλογή του μουσείου εκτίθεται σε δέκα προθήκες, ενώ ανά τακτά χρονικά διαστήματα διοργανώνονται περιοδικές εκθέσεις και επισκέψεις στις κλειστές συλλογές του. Το μεγαλύτερο μέρος των συλλογών του μουσείου συγκεντρώθηκε από δωρεές συγγενών διακεκριμένων υγειονομικών της Κρήτης και από δωρεές των ιατρικών και φαρμακευτικών συλλογών του νησιού. Παράλληλα, στον χώρο του μουσείου δίδεται έμφαση στη διαδραστική εμπειρία του επισκέπτη με την ιατρική επιστήμη μέσω της λειτουργίας δύο διαδραστικών οθονών και επτά θεματικών κύβων.

Το Μουσείο Ιατρικής Κρήτης δεν αποτελεί όμως μονάχα έναν χώρο έκθεσης παλαιών αντικειμένων, αλλά ένα ζωντανό κύτταρο παραγωγής και επεξεργασίας γνώσεων, πληροφορίας και ψυχαγωγίας. Η βασική αντίληψη που διέπει όλες τις δράσεις του μουσείου είναι αυτή της στενής σχέσης που υπάρχει μεταξύ του ανθρώπου και των επιστημών της υγείας. Η πεποίθηση πως η ιατρική είναι μια βαθιά ανθρωπιστική επιστήμη και επομένως πως ένα μουσείο ιατρικής δεν μπορεί παρά να είναι ένα ανθρωποκεντρικό μουσείο κυριαρχεί. Στο πλαίσιο αυτό το μουσείο στον χώρο του οργανώνει εκπαιδευτικές επισκέψεις με ξενάγηση για μαθητές Α΄ θμιας και Β΄ θμιας εκπαίδευσης, εκπαιδευτικά προγράμματα εγκεκριμένα από το ΥΠ.Π.Ε.Θ. και καινοτόμα προπτυχιακά μαθήματα της Ιατρικής Σχολής. Επίσης, σε ετήσια βάση το μουσείο πραγματοποιεί κύκλους εκδηλώσεων ευρύτερου κοινωνικού ενδιαφέροντος, όπως για τις εξαρτήσεις, τον εθελοντισμό, τα φαρμακευτικά φυτά, τις τέχνες και τη σχέση τους με την ιατρική. Εξάλλου, το μουσείο διαθέτει δικό του μουσικό συγκρότημα αποτελούμενο από υγειονομικούς που πραγματοποιεί ανοιχτές προς το κοινό συναυλίες. Επιπροσθέτως, το μουσείο έχει αναπτύξει δίκτυο συνεργασιών με άλλα μουσεία, ιδρύματα και φορείς, ενώ τέλος, μέλη του μουσείου συμμετέχουν σε επιστημονικά συνέδρια και διεξάγουν έρευνα ακολουθώντας διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση.

Η προτεινόμενη εισήγηση αποσκοπεί να αναδείξει την ιστορική διαδρομή 24 χρόνων του Μουσείου Ιατρικής από τα πρώτα στάδια του ως ένας φιλόδοξος στόχος μιας ομάδας οραματιστών μέχρι την πραγμάτωσή του σήμερα, να παρουσιάσει συνοπτικά τις συλλογές του μουσείου, να αναδείξει τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τις καινοτόμες δράσεις του μουσείου και τέλος, να κάνει μια αποτίμηση της μέχρι σήμερα προσφοράς του μουσείου αυτού στον πολιτιστικό γίγνεσθαι του Ηρακλείου.

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

3. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ ΜΑΡΑ: *Κονάκια της ύστερης οθωμανικής περιόδου στο Ηράκλειο.*

Θα παρουσιαστούν κονάκια που οικοδομήθηκαν μετά τον σεισμό του 1856 στην πόλη, τα οποία αποτελούσαν κατά κύριο λόγο περιουσίες εύπορων τουρκοκρατικών μεγαλεμπόρων. Τα περισσότερα από αυτά ερειπώθηκαν κατά την περίοδο της Κρητικής Πολιτείας. Όσα διασώθηκαν κηρύχθηκαν διατηρητέα το 1983. Ορισμένα από αυτά έχουν διατηρηθεί σε άριστη κατάσταση, ενώ άλλα, δυστυχώς, κινδυνεύουν από πλήρη κατάρρευση.

4. ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ: *Η περιπέτεια διάσωσης μεσαιωνικών και νεότερων μνημείων στην Κρήτη κατά τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες. Η συμβολή της Ε.Κ.Ι.Μ.*

Στόχος της εισήγησης είναι η ανάδειξη της αθόρυβης πλην σημαντικής δραστηριότητας της Εταιρείας Κρητικών Ιστορικών Μελετών (ΕΚΙΜ) - επιστημονικού σωματίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα - προς όφελος μεσαιωνικών και νεότερων, κινητών και ακίνητων μνημείων της Κρήτης, με έμφαση στον νομό Ηρακλείου, τόπο ίδρυσης και χωροθέτησης της πλειονότητας των δραστηριοτήτων της. Η ανακίνωση θα επιδίωξε σε τρεις σημαντικούς σταθμούς: τη εργώδους προσπάθειας της ΕΚΙΜ προς την ανωτέρω κατεύθυνση με επίκεντρο τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες: α. την διάρ-

θρωση των κρητολογικών σπουδών και το πολυσχιδές επιστημονικό έργο της Εταιρίας (επιστημονικές εκδόσεις, Κρητολογικά Συνέδρια, Τοπωνυμικό Αρχείο Κρήτης, Φωτογραφικό Αρχείο Μεσαιωνικών Μνημείων κ.ά.), Β. στη διάσωση κινήτων και ακίνητων μνημείων από αστικά κέντρα της νήσου και την κρητική ύπαιθρο, μεμονωμένα και σε συνέργεια με κρατικούς φορείς-υπηρεσίες και τον τοπικό πληθυσμό (αποστολές περισυλλογής λαογραφικού υλικού, καταγραφή αγνώστων ναίσκων της Κρήτης κ.ά.), και γ. στην απευθείας ανάθεση δημιουργίας νέων μνημείων, γεγονός που οδήγησε στη διαφοροποίηση του δημόσιου χώρου και την επέκταση του πολιτισμικού κεφαλαίου του τόπου (αναθηματική στήλη Νικηφόρου Φωκά, προτομή Ν. Καζαντζάκη).

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 19 ΑΠΡΙΛΙΟΥ – ΠΡΩΙ

Γ΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ – Ώρα: 10:00-13:00 (Προεδρία: Μαρία Φραγκιαδάκη)

1. ΤΣΑΤΣΑΝΗ ΓΩΓΩ: *Ο Ηρακλειώτης Δημήτρης Καρατζάνης, εύελπις λογοτέχνης και δημοσιογράφος.*

Το Ηράκλειο, όχι μόνο ως η πόλη-σταθμός του μυθικού Ηρακλή, αλλά η πόλη των έξι πολιτισμών αφηγείται από τις σελίδες όλων των βιβλίων του διακεκριμένου συμπολίτη μας του κ. Καρατζάνη Δημήτρη την ελληνική ιστορία του 20ου αιώνα. Η περίπτωση του κ. Καρατζάνη ο οποίος γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Ηράκλειο μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και πέρασε μετά από απαιτητικές όσο ανταγωνιστικές εξετάσεις στην Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων και φοίτησε σε ευρωπαϊκά και αμερικανικά σχολεία, αλλά υπηρέτησε σε Μακεδονία, Κύπρο και Βρυξέλλες θα αποστρατευθεί με το βαθμό του Ταξίαρχου κι έκοτε θα ασχοληθεί συστηματικά ως αρθρογράφος και ως διευθυντής με τη δημοσιογραφία στην καθημερινή εφημερίδα «Η Αλλαγή» για αρκετά χρόνια και παράλληλα θα διατελέσει για μία εικοσαετία δημοτικός σύμβουλος του Δήμου Ηρακλείου, αντιδήμαρχος και πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου. Ενσω ασχολείται με τα κοινά της πόλεως, θα συγγράψει μυθιστορήματα απ' όπου διέρχεται ολόκληρος ο 20ος αιώνας με ιδιαίτερη έμφαση στη μεταπολεμική περίοδο της. Στα δοκίμιά του από την τελευταία δεκαετία του προηγούμενου αιώνα μας μεταφέρει την αύρα της αλλαγής σε προσωπικό επίπεδο από το επαγγελματικό περιβάλλον του στρατού ξηράς στην έντυπη δημοσιογραφία. Ο κ. Καρατζάνης είναι ένας σημαντικός πνευματικός ταγός και λογοτέχνης κυρίως ιστορικών μυθιστορημάτων με έντονη κοινωνική δράση ο ίδιος και σημαντική δραστηριότητα ανεπτυγμένη στην πόλη του Ηρακλείου.

2. ΔΑΚΑ ΛΙΛΥ - ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΑΥΡΑΚΑΚΗΣ: *Κώστας Δάκας: Απόπειρες λογοτεχνίας και κριτικής στη δεκαετία του 70.*

Το 1973 τυπώνεται στο Ηράκλειο το βιβλίο «Το Καλντιρίμι» και το 1974 το βιβλίο «Στον Άξονα της Γης», από τις τοπικές εκδόσεις «Ανταίος» του Κωστή Φραγκούλη. Τα βιβλία δεν κυκλοφόρησαν στο εμπόριο, αλλά διανεμήθηκαν σε φίλους, συγγενείς και γνωστούς. Μια εντελώς αυθόρμητη και ανιδιοτελής πράξη τέχνης. Το Καλντιρίμι θα μπορούσε να χαρακτηριστεί νουβέλα, ως φόρμα, και είναι αφιερωμένο «στο πνεύμα το αγαθό, που όλοι έχουμε μέσα μας». Ανάλογης έκτασης είναι και το βιβλίο «Στον άξονα της Γης», το οποίο από τον ίδιο το συγγραφέα χαρακτηρίζεται «Φανταστικό διήγημα».

Ύφος λογοτεχνικό, φαντασία μεγάλη, (και λίγο...επιστημονική κάποτε), γλώσσα με σαφείς καζαντζακικές αναφορές, ιδέες και μηνύματα για τη δύναμη της θέλησης, για την πίστη, για τη δύναμη της αγάπης, για το κρητικό πνεύμα που δε δειλιάζει ούτε στο θάνατο μπροστά, για το ίδιο κρητικό πνεύμα που οδηγεί στον όλεθρο, ωραίες περιγραφές, αποτελούν τις συνιστώσες μιας λογοτεχνικής απόπειρας, σε μια εποχή όπου στο Ηράκλειο, ελάχιστοι έγραφαν.

Λογοτεχνική και συνάμα δημοσιογραφική, η πένα του αποτυπώνει ασαμπίτητα σκέψης, κρίσεις, προτάσεις. Στις δύο δεκαετίες που ακολουθούν, αρθρογραφεί συστηματικά στην εφημερίδα «ΠΑΤΡΙΣ», όπου κρατάει τη στήλη με τον τίτλο «Εφήμερα», σχολιάζοντας με το δικό του τρόπο, και πάντα με λογοτεχνικό ύφος, τα κακώς, συνήθως, αλλά και καλώς, ενίοτε, κείμενα της καθημερινότητας. Παράλληλα συμμετέχει ενεργά στα κοινά, και με έμβλημα τον «Κερδώο αλλά και Λόγιο Ερμή», ασχολείται με Συλλόγους τόσο του εμπορίου (που ήταν το επάγγελμά του), όσο και με Συλλόγους Λόγου, Τέχνης και Μουσικής (που ήταν η φυσική του ροπή), διαθέτει μια πλουσιότατη βιβλιοθήκη, μια αξιόλογη δισκο-

θήκη και μια σπουδαία συλλογή πινάκων ζωγραφικής.

Ο λόγος για τον Κώστα Δάκα (1939-2017), έναν ελεύθερα σκεπτόμενο άνθρωπο.

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

3. ΧΑΛΚΙΑΔΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ: *Η Παιδαγωγική Ακαδημία στο μεταπολεμικό Ηράκλειο.*

Η πρώτη Παιδαγωγική Ακαδημία Ηρακλείου λειτουργήσε το 1935, στην περιοχή του Αγίου Ματθαίου, όπου στεγάζεται σήμερα το 8ο Δημοτικό Σχολείο. Είχε προηγηθεί η ίδρυση Διδασκαλείου ήδη από το 1905. Πολύ αργότερα, ο στρατηγός Γεώργιος Κατεχάκης δώρισε τον χώρο που στεγάζει σήμερα το 53ο και 54ο Δημοτικό Σχολείο, προκειμένου να κτιστεί μία νέα Παιδαγωγική Ακαδημία. Την περίοδο της ναζιστικής κατοχής η Παιδαγωγική Ακαδημία στεγαζόταν στον γυναικωνίτη και στον πρόναο του Αγίου Μηνά. Μεταπολεμικά αποπερατώθηκαν τα νέα κτίριά της στα οικοπέδα που είχε παραχωρήσει ο Κατεχάκης, επί της σημερινής οδού Α. Παπανδρέου (που έχει, όμως, μείνει στη συνείδηση του κόσμου, με το προηγούμενο όνομά της και είναι ευρέως γνωστή ως «οδός Ακαδημίας»).

Η Παιδαγωγική Ακαδημία Ηρακλείου για χρόνια και μέχρι την ίδρυση του Πανεπιστημίου Κρήτης και την ανωτατοποίησή της, με την παράλληλη μεταφορά της στο Ρέθυμνο, υπήρξε το ανώτερο πνευματικό ίδρυμα της πόλης και σημείο αναφοράς για το πνευματικό και πολιτιστικό Ηράκλειο, τη μεταπολεμική περίοδο. Σε αυτήν δίδαξαν σπουδαίοι δάσκαλοι, όπως ο Σταύρος Μπουρλώτος, ο Σταμάτης Γλύκας, ο Εμμανουήλ Ζαμπετάκης, ο Γεώργιος Κρασανάκης και άλλοι, ενώ πολλοί απόφοιτοί της υπήρξαν γνωστοί δάσκαλοι και πανεπιστημιακοί με σημαντική προσφορά στην εκπαίδευση και στον πολιτισμό.

Για την ανακοίνωση αυτή ιδιαίτερα χρήσιμη υπήρξε η έρευνα σε ανέκδοτες δημόσιες και ιδιωτικές αρχειακές συλλογές, σε δημοσιευμένα έργα και σε άρθρα σε συλλογικούς τόμους.

4. ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ: *Το Λύκειο Ελληνίδων Ηρακλείου και η φιλανθρωπική του δράση κατά την πρώτη δεκαετία της λειτουργίας του.*

Εστιάζοντας στη μελέτη της φιλανθρωπικής δράσης του Λυκείου Ελληνίδων Ηρακλείου κατά την πρώτη δεκαετία της λειτουργίας του θεώρησα σημαντικό να ξεκινήσω από το Λύκειο Ελληνίδων Αθηνών και τη δυναμική παρουσία της Καλλιρόης Σιγανού- Παρρέν στο χώρο του γυναικείου κινήματος στην Ελλάδα. Ο αρχικός προσανατολισμός του Λυκείου Αθηνών ελέγχεται από το δημοσιευμένο καταστατικό του 1911 όπου αποσιωπάται η φιλανθρωπική δράση και υπογραμμίζεται η προώθηση των γυναικείων διεκδικήσεων. Εν τω μεταξύ το καταστατικό τροποποιείται αρκετές φορές μέχρι την ίδρυση του παραρτήματος Ηρακλείου. Ένα σημαντικό ερώτημα προς διερεύνηση είναι η καθυστέρηση στην ίδρυση του συγκεκριμένου παραρτήματος με δεδομένο ότι και στα Χανιά αλλά και στο Ρέθυμνο έχουν ήδη ιδρυθεί τα κατά τόπους παραρτήματα από τη δεκαετία του '20. Ατυχώς επειδή δεν έχω πρόσβαση στο αρχείο του Λ.Ε.Η. προσανατολίστηκα στις καταχωρήσεις ανακοινώσεων του Λυκείου στον τοπικό τύπο της εποχής. Ήδη από την αρχή της ίδρυσής του το Λύκειο επικεντρώθηκε στην προστασία μητέρας και παιδιού όπως και στην αντιμετώπιση του γυναικείου αναλφαριθμητισμού. Προηγούμενως μελέτησα την αντίστοιχη δράση του κεντρικού Λυκείου στην Αθήνα. Πολύτιμος για τη σχετική έρευνα υπήρξε ο επετειακός τόμος για τα 100 χρόνια από την ίδρυση του λυκείου που εκδόθηκε από το πολιτιστικό ίδρυμα του ομίλου Πειραιώς και υπό την επιστημονική επιμέλεια της Έφης Αβδελά. Σημαντική προσιωνίζεται και η βοήθεια που προτίθεται να μου προσφέρει και ο Νίκος Ανδριώτης μέσω σχετικού ψηφιακού υλικού που αφορά και στο Λύκειο Αθηνών και στο Λύκειο Ηρακλείου. Κατόπιν στόχος μου είναι να μελετήσω στα Γ.Α.Κ. Ηρακλείου την κατάσταση της επίσημης εκπαίδευσης στον νομό κατά τη δεκαετία του '50. Πολύτιμη είναι σ' αυτή τη φάση της έρευνάς μου η οργάνωση των σχετικών αρχείων από τη συνάδελφο Ελ. Χριστινίδου κάτω από τον γενικό τίτλο ΕΝ ΑΡΧΕΙΟΙΣ. Τέλος καίρια για τη θεωρητική στήριξη της εργασίας μου υπήρξαν κατ' αρχάς το άρθρο της Αγγέλικα Ψαρά «Εθνικές εννοιολογήσεις της μητρότητας: το Λύκειο των Ελληνίδων και η Ημέρα της Μητέρας (1929-1960)» και κατόπιν το άρθρο της Κατερίνας Τρίμη-Κύρου «Οι "άτυχεσ" και οι "τυχερές": γνωστικές προσδοκίες και εκπαιδευτικοί στόχοι του Λυκείου των Ελληνίδων (1911-1940)».

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΒΟΣΚΑΚΗΣ : *Απολογισμός Συνεδρίου*

«Σηκώθηκα να κάνω μια βόλτα στην πόλη. [...] Οι κεντρικοί δρόμοι είναι γεμάτοι υπαίθρια μαγαζιά, όπου το κάθε τι που μπορεί να χρειαστεί κανείς φτιάχνεται με τα χέρια, όπως στο Μεσαίωνα. [...] Περιπάτησα προς την άκρη της πόλης όπου, όπως συμβαίνει πάντα στα Βαλκάνια, τα πάντα τελειώνουν απότομα, λες και ο μονάρχης που είχε σχεδιάσει αυτό το παράξενο δημιούργημα τρελάθηκε ξαφνικά, αφήνοντας τη μεγάλη πύλη να κρέμεται από ένα μόνο μεντεσέ. [...] Κάθε τόσο οι δρόμοι ανοίγονταν σε δημοτικές πλατείες περιστοιχισμένες από τρελά κτίρια αφιερωμένα στο νόμο, τη διοίκηση, την εκκλησία, την εκπαίδευση, τους άρρωστους και τους τρελούς. [...] Είναι μια πόλη σε σύγχυση, εφιαλτική, ολότελα ετερογενής, ένας τόπος ονείρου που αιωρείται στο κενό ανάμεσα Ευρώπης και Αφρικής, ένας τόπος γεμάτος μυρωδιές από δέρματα, σπόρους, ασφαλτο και τροπικά φυτά.»

Αποσπάσματα από το ταξιδιωτικό χρονικό του Χένρι Μίλλερ,
με αφορμή το ταξίδι του στο Ηράκλειο το 1939.
Ελληνική έκδοση: Χ. Μίλλερ, «Ο Κολοσσός του Μαρουσιού»,
μτφρ. Μιχάλης Δαφέρμος, Κάκτος, Αθήνα 1981.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος : Αγγέλα Καστρινάκη

Κοσμήτορας Φιλοσοφικής Σχολής
Καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης

Μέλη

Εύα Αστυρακάκη
Ε.Δ.Ι.Π. τμήματος Φιλολογίας Π.Κ.

Νίκος Γιγουρτάκης
τ. Δ/ντης Δ/θμιας Εκπ/σης Ηρακλείου

Βασιλεία Καλοκύρη
Συντονίστρια εκπαιδευτικού έργου (ΠΕ 02)

Αντώνης Καρτσάκης
τ. Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων

Ελένη - Μελίνα Ταμιωλάκη
Αν. Καθηγήτρια Φιλολογίας Π.Κ.

Ελένη Τζεδάκη
τ. Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων

Νίκος Τσαγκαράκης
Υπότροφος διδασκων Κινηματογράφου Π.Κ.

Ελένη Παπαδογιαννάκη
Ε.Δ.Ι.Π. τμήματος Φιλολογίας Π.Κ.

Βαρβάρα Ρούσσου
Ε.Δ.Ι.Π. Σχολής Καλών Τεχνών Αθηνών

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Το Δ.Σ. της Ε.Φ.Ν.Η.

Υποστήριξη

Συνδιοργάνωση

Περιφέρεια Κρήτης
Region of Crete

ΔΗΜΟΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Υπό την αιγίδα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
UNIVERSITY OF CRETE